

Tollbamondás

Három nyelvész Stockholmban

A második (II.) világháború idején a Stockholm–Uppsala régió rendkívül érdekes kutatómilió lett azoknak a kutatóknak a jóvoltából, akik menedékjogot kértek Svédországban. Ebben az időszakban Lotz Jánoson kívül a német származású Wolfgang Steinitz és az orosz Roman Jakobson is itt tartózkodott. A három nyelvész keddenként tartott megbeszéléseket, amelyeken nagyon eredményesen dolgoztak együtt, számos nyelvészeti kiadványt jelentettek meg. Az egyik közös műben Jakobson és Lotz a mordvin népdalok versrendszerét vizsgálta és elemezte. Jakobson 1942-ben Amerikába emigrált, és elintézte, hogy meghívják Lotzot a New York-i Columbia Egyetemre vendégtanárnak.

Útmutató a tollbamondáshoz

Írjuk fel a táblára:

- **Uppsala (egyetemi város Svédországban, kiejtése: üpszala)**
- **Wolfgang Steinitz**
- **Roman Jakobson**

Először olvassuk el végig a szöveget, utána egy teljes mondatot olvassunk fel, majd kisebb egységekben diktáljuk le! A végén újra olvassuk el az egész szöveget!

Annyi ideig tart a tollbamondás, amíg minden diák végez.

Olvasd el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszolj a feltett kérdésekre!**Egy évben születtek**

Weöres Sándor földbirtokos nemesi (középosztálybeli) család gyermekeként bizonyára korán megtanult ausztriai nevelőnőitől németül, vagy ha svájciak voltak, esetleg még franciául is, bár az ily módon szerzett nyelvismeret megfelelő nyelvi környezet és benne való forgolódás nélkül elsorvad. Míg Lotz Jánost robusztus alkata és életkörülményei arra ösztökélték, hogy környezetéből kiemelkedő eminens diák, vezéregyéniség legyen, akit kollégiumi társai és barátai „Caesarnak” hívtak, Weöres Sándor egész életében megmaradt magányos, visszahúzódó, „magának való” embernek. A szegényparaszti családból jövő Lotz Jánosnak láthatóan kellett kiválónak lennie mindenben és mindenkor, hogy tandíjmentes legyen, hogy áttörhesse a társadalmi korlátokat, s tehetségéhez méltó küzdőterre léphessen. Weöres Sándort ettől a versengő léttől megóvta családjának státusza, de neki sem volt könnyű a hagyomány szabta körből való kitörés, noha korán rátalált „hivatására”, a költészetre. A nemesi-nemzeti műveltség hagyományos értékrendjének csúcán az irodalom és művelői: a költők és az írók állottak. Nem meglepő tehát, hogy az ebbe a hagyományba beleszületett Weöres Sándor korán kezdett verseket írni, 15 éves korában, 1928 szeptemberében négy versét közli az Erő című ifjúsági lap, amelynek ekkor Karácsony Sándor a szerkesztője. Az egyiket – az Öregek címűt – Kodály Zoltán meg is zenésíti (1933). Nem késik az írófejedelem, Kosztolányi Dezső elismerése sem. „Te, drága csoda-gyermek, úgy játszol nyelvünk zongoráján, mint kevesen” – írja 1929. szeptember 7-én a 16 éves Weöres Sándornak. Ezzel szemben Lotz Jánosnak az iskolai tananyag felől, az évezredek hagyományú latintanítás és -tanulás rendszeres nyelvtana felől kellett megközelítenie a nyelvi világot, s emellett természetesen a tananyag részé volt az irodalmi műveltség is. Weöres Sándor neveltetésében kevésbé, Lotz Jánoséban viszont nagyon erőteljesen benne volt az iskolában tanított nyelvtani kategorizálás és a nyelvek elemző megközelítése. Weöres tényleges nyelvi világa – német nevelőnők ide, francia nevelőnők oda – magyar volt és irodalmi, Lotzé viszont születésétől fogva kétnyelvű (német és magyar) és a gyakorlati élethez kötött.

(Készült Simoncsics Péter szövege alapján.)

Feladatok**1. Hasonlítsd össze a két híresség életútját!****6/**

Amelyik információ nem szerepel a szövegben, húzd ki a táblázatban!

	Weöres Sándor	Lotz János
Származás (társadalmi réteg)	nemesi – középosztály	szegényparaszti
Neveltetés a családban	nevelőnők, műveltség	kétnyelvű
Iskola		gimnáziumi oktatás, tandíjmentes
Foglalkozás	költő	

2. Miért nevezhették Lotz Jánost társai „Caesarnak”?**3/**

Mert **vezéregyéniség/tekintélye volt/a legjobb volt köztük stb.**

Más megoldás is elfogadható, ha Caesar személyével és Lotzcal összefüggésbe hozható.

3. Vesd össze a két személy a szövegből megismert külső és belső tulajdonságait!

	Előnyös számára	Hátrányos számára
Weöres Sándor	<ul style="list-style-type: none"> • származás • tehetség/csodagyerek 	<ul style="list-style-type: none"> • magának való
Lotz János	<ul style="list-style-type: none"> • eminens, kiváló • kétnyelvűség 	<ul style="list-style-type: none"> • származás

Más válaszelem is elfogadható, ha szerepel a szövegben!

4. Tedd számozással időrendbe az eseményeket!

5/

Kodály Öregek c. zeneművének megjelenése.	5.
Lotz János érettségizik.	4.
Weöres megírja az Öregek c. versét.	1.
Az Erő c. lap száma, amelyben 4 Weöres-vers jelenik meg.	2.
Kosztolányi elismerő szavai.	3.

Összesen 20 pont.

Elért pontszám: _____

Helyesírási feladatok – MEGOLDÓ

1. Döntsd el, hogy melyik írásmód a helyes! Ha j-vel kell írni a szót, 1-est írd a tipposzlopba, ha ly-nal, akkor 2-est, ha j és ly is lehet, akkor X-et, ha egyik sem, akkor 0-t!

10/

1=j

2=ly

X=j és ly is lehet

0=egyik sem

	Tipp
1. zsiva__	1
2. sele__t	1
3. kibocsá__t	0
4. sú__t	X
5. va__on	1
6. se__telem	1
7. hierarchi__a	0
8. fo__t	X
9. éme__eg	2
10. fog__a	X

2. Döntsd el, hogy hosszú vagy rövid magánhangzóval, illetve mássalhangzóval kell-e írni az alábbi szavakat! Az is előfordulhat, hogy mindkét írásmód helyes.

10/

1=hosszú mgh./msh.

2=rövid mgh./msh.

X=hosszú és rövid is lehet

	Tipp
1. h__szásával (u/ú)	1
2. v__gaszág (i/i)	2
3. megsz__ntet (ü/ű)	2
4. sze__ő (l/l)	X
5. me__ezet (ny/nny)	1
6. h__gít (i/i)	1
7. szi__etrikus (m/mm)	1
8. gu__ol (g/gg)	1
9. lő__ön (j/jj)	2
10. sz__zies (ü/ű)	1

3. Az első oszlop szavainak írd le a rövidítését, a második oszlop rövidítéseit pedig oldd fel! 10/

című	c.
illetve	ill.
északnyugat	ÉNy
körút	krt.
ugyanis	ui.
ált.	általános
vsz.	versszak
hg.	hegység/herceg
Kr. u.	Krisztus után
ref.	református

4. Tölts ki a táblázatot a jelöléseknek megfelelően!

10/

1=egybeírandó

2=különírandó

X=egybe és külön is lehet

0=kötőjeles

	Tipp
1. úti+cél	2
2. kérve+kéri	2
3. öt+méteres	1
4. tovább+tanul	X
5. véget+ér	2
6. sok+millió	1
7. nyitva+tartás	1
8. ha+csak	X
9. kis+méretű	2
10. csoda+szép	2

5. Írd le helyesen az alábbi földrajzi neveket, és képezz belőlük az -i képző segítségével mellékneveket!

1

2
/

	Földrajzi név	-i képzős alak
ZAMÁRDI	Zamárdi	zamárdi
DUNAKANYAR (tájegység)	Dunakanyar	dunakanyari
DÉLKELETMAGYARORSZÁG	Délkelet-Magyarország	délkelet-magyarországi
MÁTRAHEGYSÉG	Mátra hegység	Mátra hegységi
TASVEZÉRUTCA	Tas vezér utca	Tas vezér utcai
BÁCSKISKUNMEGYE	Bács-Kiskun megye	Bács-Kiskun megyei

6. Az alábbi szavak közül válaszd ki azokat, amelyek A magyar helyesírás szabályai 12. kiadása alapján helyesek!

8/

1=az első megoldás a jó

2=a második a jó

X=mindegyik írásmód helyes

lámpabura	lámpabúra	2
spray	spré, szpré	X
Bernadettel	Bernadett-tel	2
ésszerű	ésszerű	2
május 1-én	május 1-jén	X
méhhel	méhvel	X
e-mail cím	e-mail-cím	2
sóskifli	sós kifli	2

Összesen: 60 pont
pontszám: _____

Elért